

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК НАПРЯМ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В СФЕРІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Г. О. ГОНЧАРОВ, кандидат економічних наук
(Київський кооперативний інститут бізнесу і права)

Анотація. У статті розглянуто напрями модернізації системи оподаткування як хвиуьр зміцнення економічної безпеки малого підприємництва. Проаналізовано сучасний стан системи оподаткування господарської діяльності в Україні. Запропоновано] практичні заходи щодо її модернізації. Визначено прогностичний організаційно-економічний ефект від упровадження пропозицій.

Ключові слова: система оподаткування, економічна безпека, мале підприємництво.

Світовий досвід і вітчизняна практика забезпечення економічної безпеки малого підприємництва (МП) вказують на необхідність реформування існуючої системи оподаткування. На нашу думку, назріла нагальна необхідність проведення більш глибоких і суттєвих реформ, ніж ті, що проводились в Україні у період 2011–2013 рр. Тобто існуючу систему оподаткування в Україні потрібно суттєво модернізувати саме в інтересах МП. З огляду на це розробка напрямів і конкретних заходів такої модернізації є актуальним і важливим науковим завданням.

Сучасна система оподаткування МП через набуття чинності з 1 січня 2011 р. Податкового Кодексу України знаходиться у стані реформування. Слід зазначаючи про тенденцію до постійного вдосконалення податкового законодавства України, а разом із нею і системи оподаткування суб'єктів господарської діяльності малого бізнесу [1–9]. Однак наразі податкова система України не відповідає вимогам економічної безпеки МП, тому її потрібно суттєво модернізувати.

Мета статті – обґрунтувати напрями модернізації системи оподаткування з метою зміцнення економічної безпеки малого підприємництва.

Слід зазначити, що у період 2010–2014 рр. в Україні вже була певною мірою оптимізована система оподаткування. Так 2011 р. кількість податкових платежів становила 47, а на їх здійснення витрачалося 665 годин, 2014 р. відповідно – 28 і 380 [10]. Однак і така кількість платежів і витрати часу є занадто обтяжливими для МП, тому потрібно їх скорочувати, а податкове адміністрування малого підприємництва в Україні залишається занадто обтяжливим. Про це свідчать Рейтинги Doing Business [11, 12], що підтверджують результати опитувань, які проводили протягом 2010–2014 рр. громадські організації підприємців [13] і автор [14, 15].

Отже, оподаткування МП на сьогодні слід оцінити як не оптимальне для забезпечення його економічної безпеки, а таке, що потребує радикальніших реформ ніж ті, що були впроваджені протягом 2011–2014 рр.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо такі заходи модернізації системи оподаткування МП, які потрібно здійснити з метою підвищення економічної безпеки цього сектора економіки (табл. 1).

Тобто для побудови ефективної і оптимальної системи оподаткування у сфері МП необхідно провести більш глибокі та суттєві реформи. Запропоновані зміни дають можли-

вість усунути основні недоліки діючої системи оподаткування і закласти основи, для формування нової якісної системи податкових відносин і забезпечення належного рівня економічної безпеки в секторі МП.

Таблиця 1

Пропозиції щодо модернізації системи оподаткування МП та організаційно-економічний ефект від їх впровадження

Зміст пропозиції	Практичні заходи	Організаційно-економічний ефект
<i>Упровадження інституту податкових канікул та пільгового оподаткування малих підприємств на період їх становлення (в цілому до 10 років)</i>	1) Звільнити від податків на 100 % на період до 5 років від моменту початку діяльності малого підприємства; 2) через 5 років діяльності підприємство починає сплачувати 50 % податків; 3) через 7 років сплачує 75 %; 4) через 10 років – 100 % ¹	1) Протягом перших 5–6 років після впровадження, приріст ВСП буде становити 5,6–7,9 млрд грн на рік; 2) через 7–10 років очікується значний приріст податкових надходжень від малого бізнесу – у 4–5 разів у порівнянні з роком упровадження реформи
<i>Зменшення податкового навантаження для малих підприємств – юридичних осіб виробничого та інноваційного профілю, які оподатковуються за загальною системою</i>	1) Застосувати до таких підприємств податкові канікули, але тільки стосовно податку на прибуток	1) Створить мультиплікативний ефект приросту інноваційного та виробничого бізнесу на 10–15 % на рік на цьому сегменті МП як сектора економіки; 2) забезпечить стабільне зростання податкових надходжень у бюджеті всіх рівнів за рахунок приросту підприємств навіть у період податкових канікул, а після їх закінчення – ще і за рахунок податку на прибуток
<i>Спрощення порядку звітності та проведення розрахунків суб'єктів МП з бюджетами та державними цільовими фондами</i>	1) Включити єдиний соціальний внесок до складу єдиного податку, що нині сплачують суб'єкти МП; 2) скоротити кількість звітів, перейти від щомісячної та щоквартальної звітності до щорічної (як заходу уточнення обсягу податкових платежів і ставок оподаткування); 3) прив'язати диференційований граничний обсяг виручки, що дає право перейти на спрощену систему оподаткування, до розміру мінімальної заробітної плати, а також до індексу інфляції з метою постійної її актуалізації; 4) перейти на електронні: документообіг і процедуру сплати податків.	1) Дозволить значно скоротити кількість платежів, а також час на підготовку документів звітності, на проходження процедур звітності та сплати податків; 2) економічний ефект, за нашими прогнозами, буде виражатись у економії затрат часу на 50–60 % і матеріальних затрат, пов'язаних з процедурами звітності та сплати податків, на 40–50 %
<i>Перерозподіл податкових надходжень на користь місцевих бюджетів</i>	1) Частку єдиного податку, яка надходить у місцеві бюджети, доцільно збільшити до 70 %, а 30 % зараховувати до фонду пенсійного та соціального страхування	1) Дасть реальну можливість збільшити фінансування регіональних та місцевих програм підтримки розвитку МП; 2) дозволить розвивати територіальну бізнесову інфраструктуру, зміцнити безпеку бізнес-середовища; 3) економічний ефект, за нашими прогнозами, може сягати 2–3 % приросту ВСП сектора МП на рік (2250–3400 млн грн)

¹ Виключення із такого пільгового оподаткування повинен становити єдиний соціальний внесок, який буде сплачуватись малими підприємствами з самого початку діяльності у повному обсязі. Формулу нарахування єдиного соціального внеску, на нашу думку, слід залишити такою, якою вона є сьогодні [16] (прим. автора).

Продовж. табл. 1

Зміст пропозиції	Практичні заходи	Організаційно-економічний ефект
<i>Упровадження на 100 % ризик-орієнтованої системи податкового контролю</i>	1) Прискорити ухвалення та впровадження нормативного забезпечення такої системи [16] у практику податкових органів; 2) вдосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення на основі єдиної інтегрованої аналітичної системи статистичних, митних і податкових показників; 3) забезпечити навчання співробітників податкових органів для роботи з базами даних і підвищення їх кваліфікації	1) Дозволить перевести систему податкового контролю на автоматичний режим щодо переважної кількості податкових платежів; 2) запровадити схеми самоконтролю з боку платників податків; 3) зосередити зусилля органів податкового контролю на супроводі ризикованих платежів; 4) підвищити рівень суспільної довіри до системи оподаткування; економічний ефект полягатиме у скороченні затрат на здійснення податкового контролю на 20–30 %
<i>Посилення захисту законних прав та інтересів платників податків від неправомірних дій податкових органів</i>	1) Внести зміни у адміністративне (прийняття адміністративно-процедурного Кодексу, змін до Кодексу про адміністративні правопорушення) та податкове законодавство – чітко та безальтернативно регламентувати процедури та нормативи відповідальності посадових осіб за порушення податкового законодавства; 2) розширити та вдосконалити систему інформування та консультування платників податків (у тому числі щодо методів і засобів захисту їх прав та інтересів); 3) упровадити систему дистанційного подання звітності та сплати податків, штрафів, пені	1) Дозволить значно зменшити можливості застосування корупційних схем і буде сприяти підвищенню рівня правової культури платників податків і співробітників податкової адміністрації
<i>Упровадження на всіх рівнях управління економікою індикативного планування показників податкових надходжень</i>	Упровадити індикативне планування показників податкових надходжень: 1) на республіканському рівні; 2) у секторальному розрізі (МП); 3) у розрізі окремих податків і зборів	1) Дасть можливість установити оптимальний взаємозв'язок між рівнем податкових надходжень і фінансуванням національних, регіональних і місцевих програм підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в системі щорічного та середньостроково-бюджетного планування всіх рівнях управління економікою; 2) економічний ефект полягатиме в економії коштів за рахунок оптимізації фінансування програм та отриманні додаткових податкових надходжень від нових підприємств
<i>Удосконалення та розширення системи індикаторів результативності податкового адміністрування</i>	1) Включити в систему індикаторів результативності податкового адміністрування в секторі МП	1) Дасть можливість своєчасно виявляти проблемні питання, що знижують загальний рівень ефективності податкового адміністрування в секторі МП й оперативно приймати рішення щодо їх вирішення; 2) економічний ефект полягатиме в економії коштів за рахунок оптимізації процесів податкового адміністрування

Продовж. табл. 1

Зміст пропозиції	Практичні заходи	Організаційно-економічний ефект
Упровадження за єдиним стандартом в усіх органах державної влади, та в системі оподаткування, зокрема електронного цифрового підпису	1) Упровадити в системі оподаткування електронний цифровий підпис	1) Дозволить значно спростити адміністративні процедури, зменшить витрати платників податків і сприятиме уніфікації вимог до електронної звітності; 2) економічний ефект полягатиме в економії коштів за рахунок значного скорочення паперового документообігу (вартість паперу, роздруківки, розсилки тощо). За нашими прогнозами, економія може сягнути 50–60 % нинішнього рівня затрат
Удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення роботи податкових органів	1) Створити інтегровані бази даних, які використовуватимуться з метою дистанційної взаємодії органів податкової адміністрації та платників податків	1) Дозволить значно знизити матеріальні затрати та затрати часу як адміністратора, так і платника податків, підвищить рівень безпеки бізнес-середовища

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 2.12.2012 № 2755-IV. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Podatkoviy kodeks Ukraini [Elektronniy resurs] : Zakon Ukraini vid 2.12.2012 № 2755-IV. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України : Закон України від 4 листопада 2011 р. № 4014-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 24. – С. 248.

Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini ta deyakh inshih zakonodavchih aktiv Ukraini schodo vdoskonalennya okremih norm Podatkovogo kodeksu Ukraini : Zakon Ukraini vid 4 listopada 2011 r. № 4014-VI // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukraini. – 2012. – № 24. – S. 248.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків та зборів [Електронний ресурс] : Закон України від 20.11 2012 № 5503- VI. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini schodo pereglyadu stavok deyakh podatkov ta zboriv [Elektronniy resurs] : Zakon Ukraini vid 20.11 2012 № 5503- VI. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України [Електронний ресурс] : Закон України від 31 липня 2014 № 1621-VII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini ta deyakh inshih zakonodavchih aktiv Ukraini [Elektronniy resurs] : Zakon Ukraini vid 31 lipnya 2014 № 1621-VII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи [Електронний ресурс] : Закон України від 28 грудня 2015 р. № 71-VIII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukraini ta deyakh zakonodavchih aktiv Ukraini schodo podatkovoyi reformi [Elektronniy resurs] : Zakon Ukraini vid 28 grudnya 2015 r. № 71-VIII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового

- контролю за трансфертним ціноутворенням [Електронний ресурс]: Закон України від 28 грудня 2015 р. № 72-VIII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Pro vnesennya zmin do Podatkovogo kodeksu Ukrayini schodo udoskonalennya podatkovogo kontrolyu za transfertnim tsinoutvorenyam [Elektronniy resurs: Zakon Ukrayini vid 28 grudnya 2015 r. № 72-VIII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
7. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України [Електронний ресурс]: Закон України від 28 грудня 2015 р. № 76-VIII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Pro vnesennya zmin ta viznannya takimi, scho vtratali chinnist, deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini [Elektronniy resurs]: Zakon Ukrayini vid 28 grudnya 2015 r. № 76-VIII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці [Електронний ресурс]: Закон України від 28 грудня 2015 р. № 77-VIII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini schodo reformuvannya zagalno-obov'yazkovogo derzhavnogo sotsialnogo strahuvannya ta legalizatsiyi fondu oplati pratsi [Elektronniy resurs]: Zakon Ukrayini vid 28 grudnya 2015 r. № 77-VIII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
9. Про державний бюджет України на 2015 рік [Електронний ресурс]: Закон України від 28 грудня 2015 р. № 80-VIII. – Режим доступу: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Pro derzhavniy byudzhnet Ukrayini na 2015 rik [Elektronniy resurs]: Zakon Ukrayini vid 28 grudnya 2015 r. № 80-VIII. – Rezhim dostupu: <https://www.zakon4.rada.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
10. Зміни в податковому законодавстві, які набрали чинності з 1 січня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minrd.gov.ua>. – Назва з екрана.
- Zmini v podatkovomu zakonodavstvi, yaki nabrali chinnosti z 1 sichnya 2014 r. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.minrd.gov.ua>. – Nazva z ekrana.
11. Index of Economic Freedom: 2013, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.heritage.org>. – Назва з екрана.
12. Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы: основные сведения обследования [Електронний ресурс] // The Heritage Foundation. – Режим доступу: <https://www.gtmarket.ru>. – Назва з екрана.
- Reyting stran mira po urovnyu ekonomicheskoy svobody: osnovnyie svedeniya obsledovaniya [Elektronniy resurs] // The Heritage Foundation. – Rezhim dostupu: <https://www.gtmarket.ru>. – Nazva z ekrana.
13. Результати анкетування представників бізнес-спільноти на тему шляхів покращання бізнес-клімату для малого бізнесу та основних проблем, що заважають його розвитку (Київ, 31 жовтня 2011 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.irf.ua>. – Назва з екрана.
- Rezultati anketuvannya predstavnikov biznes-spilnosti na temu shlyahiv pokraschannya biznes-klimatu dlya malogo biznesu ta osnovnih problem, scho zavazhayut yogo rozvitku (Kiyiv, 31 zhovtnya 2011 roku) [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://www.irf.ua>. – Nazva z ekrana.
14. Гончаров Г. О. Теоретичні та практичні основи вдосконалення системи економічної безпеки малого підприємництва в Україні: монографія / Г. О. Гончаров. – Полтава: ТОВ «Фірма Техсервіс», 2014. – 332 с.
- Goncharov G. O. Teoretichni ta praktichni osnovi vdoskonalennya sistemi ekonomichnoyi bezpeki malogo pidpriemnitstva v Ukrayini: monografiya / G. O. Goncharov. – Poltava: TOV «Firma Tehservis», 2014. – 332 s.
15. Гончаров Г. О. Система економічної безпеки малого підприємництва в Україні: монографія / Г. О. Гончаров. – Полтава: ТОВ «Фірма Техсервіс», 2013. – 384 с.

Goncharov G. O. Sistema ekonomichnoyi bezpeki malogo pidpriemnitstva v Ukraini : monografiya / G. O. Goncharov. – Poltava : TOV «Firma Tehservis», 2013. – 384 s.

16. Зміни в податковому законодавстві, які набрали чинності з 1 січня 2014 р. [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: <https://www.minrd.gov.ua>. – Назва з екрана.

Zmini v podatkovomu zakonodavstvi, yaki nabrali chinnosti z 1 sichnya 2014 r. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu:

<https://www.minrd.gov.ua>. – Nazva z ekrana.

Г. А. Гончаров, кандидат экономических наук (Киевский кооперативный институт бизнеса и права). **Модернизация системы налогообложения как направление создания безопасной бизнес-среды в сфере малого предпринимательства.**

Аннотация. В статье рассмотрены направления модернизации системы налогообложения как направление укрепления экономической безопасности малого предпринимательства. Проведен анализ современного состояния системы налогообложения хозяйственной деятельности в Украине. Предложены практические меры по ее модернизации. Определен прогнозный организационно-экономический эффект от внедрения предложений.

Ключевые слова: система налогообложения, экономическая безопасность, малое предпринимательство.

G. Goncharov, Cand. Econ. Sci. (Kyiv co-operative institute of Economics and Law). **The modernization of the tax system as the direction a safe business environment in small business.**

Summary. We reviewed the directions of modernization of the tax system as the direction of strengthening the economic security of small business. We spent analiz the current state of the tax system and economic activity in Ukraine. We also proposed a reasonable and practical measures for its modernization. and calculated the projected organizational and economic impact of the introduction of the proposals.

Keywords: tax system, economic security, small business.